

УДК 331.56(477)

Наталя Криворучко, аспірант Донецького національного університету,
асистент кафедри менеджменту та правового забезпечення господарської діяльності
Олена Підгірна, студентка 4-го курсу економічного факультету
Бердянського державного педагогічного університету

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

У статті розглядається проблема безробіття та зайнятості в Україні під час економічної кризи 2008 – 2009 років. Висвітлена роль служб зайнятості в подоланні цієї проблеми. Проаналізовано зарубіжний досвід подолання безробіття та негативні явища, що з цим пов'язані. Подано пропозиції щодо можливих шляхів збільшення зайнятості населення.

Ключові слова: безробіття, страхування, соціальна інфраструктура, переселення.

Постановка проблеми. Найбільш болісним наслідком світової фінансової кризи є загострення соціальних проблем, насамперед сплеск безробіття.

Криза змушує підприємства знижувати витрати, найчастіше за рахунок звільнення працівників, скорочення робочих місць, виплат премій, затримки з виплатою заробітної плати, відправки працівників у неоплачувані відпустки. Такі процеси можуть стати масовими. Адже, за даними опитувань, близько 80% українських компаній відчувають вплив економічної кризи.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню проблем зайнятості та безробіття присвячено багато публікацій, але дослідженню впливу економічної кризи 2008 – 2009 років на рівень цих макроекономічних показників публікацій присвячено дуже мало. Це зумовлено відсутністю зазначених передумов (тобто кризи), а, отже, робило неможливим розглядати взаємозв'язок кризового стану економіки в Україні та зайнятості населення.

Мета статті. Розглянути вплив економічної кризи 2008 – 2009 років на макроекономічну рівновагу, а саме на показники зайнятості та безробіття.

Виклад основного матеріалу. Втрата мобільності, динамічності та гнучкості економічної системи, нездатність своєчасно і повною мірою пристосуватись до змін внутрішніх умов її функціонування, навколишнього середовища означає макроекономічну нестабільність.

Порушення макроекономічної рівноваги, основою якої є врівноважена взаємодія сукупного попиту і сукупної пропозиції, призводить до

дестабілізації економічної системи, руйнації господарських зв'язків, соціально-економічних потреб.

Важливими проявами макроекономічної нестабільності, найгострішим соціальним лихом сучасної економіки є високий рівень безробіття і високі темпи інфляції [4].

Деякі західні аналітики для оцінки стану економіки або успішності економічної політики використовують так званий "індекс злиденності", що являє собою суму рівнів безробіття і інфляції. Тому не випадково, що значні зусилля вчених-теоретиків, практиків господарювання, політиків та урядовців спрямовані на подолання негативних соціально-економічних наслідків безробіття і інфляції, знаходження і запровадження методів регулювання економіки, спрямованих на підвищення зайнятості і стабілізацію цін.

Розглянемо суть, форми, прояви, основні чинники та важелі регулювання рівнів безробіття, а також принципи та тенденції взаємодії цього складного соціально-економічного явища.

Особливе місце в системі функціонування сукупного працівника займає безробіття. Багато представників різних напрямів економічної думки вважають безробіття центральною проблемою сучасного суспільства. Воно є невід'ємним атрибутом ринкової економіки. На сьогодні, за даними ООН, близько 800 млн. чол., тобто практично кожний третій працездатний у світі, не має роботи взагалі або має випадковий чи сезонний заробіток. Чим нижчий рівень соціально-економічного розвитку країни, тим вищий рівень безробіття, і навпаки. На території колишнього СРСР безробіття було приховане (або внутрішньозаводське).

Приховане безробіття має місце, якщо

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

кількість працівників на виробничих дільницях перевищує об'єктивно потрібну. Наслідками його є депрофесіоналізація, низька якість продукції, падіння дисципліни праці, зрівнялівка в оплаті праці, зниження реальної заробітної плати. Серед поширених форм прихованого безробіття – вимушені виробничі простої з технологічних причин, прогули і простої, пов'язані з недобросовісним відношенням робітників до праці [5].

Для суспільства небезпечним є не саме безробіття, а відсутність механізму його регулювання, надійного захисту безробітних.

Загроза безробіття в умовах України пов'язана не з кризою надвиробництва, вичерпанням місткості ринку, як у західному світі, а з сучасною кризою недовиробництва, неузгодженістю процесів вивільнення, перерозподілу та працевлаштування робітників, тобто з глибокими деформаціями, що мали місце в попередній економічній системі, та наступною економічною політикою.

Наслідки світових фінансово-економічних процесів торкнулися економіки України. Позначилися вони й на сфері зайнятості населення. Хоч криза – це ще не колапс, а фінансово-економічна нестабільність. Звичайно, для частини населення існує загроза потрапити під скорочення, бути відправленим у неоплачувану відпустку або отримувати урізану заробітну платню. Для багатьох ця загроза, за своєю сутністю, є вельми гіпотетичною, але люди переживають із цього приводу, зазнаючи психологічного дискомфорту. Призупинення та закриття підприємств в різних галузях економіки призвело до безробіття або переведення на “сухий пайок” десятків, а то й сотень тисяч українців. Під тиском додаткової робочої сили вітчизняний ринок праці почав істотно змінюватися.

Донедавна рівень безробіття в Україні (6,2%) був навіть нижчий, ніж в середньому по Європі (7,1%). Але в 2009 р. ситуація може різко змінитися, рівень безробіття може збільшитись до 8 – 10%. Тенденції у цьому напрямі вже почалися [3].

У вересні 2008 р. кількість офіційно зареєстрованих безробітних збільшилась до 513 тис. чол., а кількість вакансій скоротилась на 15%.

У макропоказниках бюджету на 2009 рік закладено рівень безробіття 8,5 – 9%. Сьогодні 930 тисяч осіб стоять на обліку в центрах зайнятості. Але потрібно розуміти, що до служби зайнятості звертаються не всі. Як засвідчує статистика, до центру зайнятості звертаються лише приблизно 60% тих людей, що мають

потребу в роботі. Отже, існує ще 372 тисячі, які шукають роботу самостійно. Додайте до них в перспективі тих працівників, які зараз перебувають у неоплачуваних відпусках або працюють за скороченим робочим днем (1 мільйон 700 тисяч осіб). Разом отримуємо три мільйони безробітних, що становить 13%.

В режимі неповного робочого дня сьогодні працює близько 820 тис. чол. Крім того, у вимушені відпустки відправлені 25 тис. працівників. За прогнозами Федерації роботодавців, їх чисельність може зрости до 4 млн. чол.

Пік масових звільнень випадає на I півріччя 2009 р. Скорочення прогнозуються, перш за все, у фінансовій, банківській сферах та промисловості. Близько 0,5 млн. чол. працює в галузях, які постраждають від кризи, 40% з них можуть бути звільнені до кінця 2008 р.

На початку лютого поточного року на обліку в центрах зайнятості перебувало 930 тисяч громадян, необтяжених трудовою діяльністю, для яких в наявності було лише 86,5 тисяч вільних робочих місць, тобто на кожну вакансію претендувало 11 осіб (для порівняння: на початку лютого 2008 року – 4 людини). У ряді областей ця цифра набагато вища: у Вінницькій області – 39, в Івано-Франківській і Хмельницькій областях – 48, у Черкаській області – 77 осіб [2].

Непроста ситуація склалася і на Сході України. Найбільша кількість зареєстрованих спостерігається у Донецькій області. Зростання звернень до центрів зайнятості мало місце і в інших регіонах, найістотніше – в Полтавській, Вінницькій, Харківській і Дніпропетровській областях (на 15 – 20 тисяч осіб протягом місяця). Але, за останні кілька тижнів зафіксоване зниження кількості звернень до центрів зайнятості. Незважаючи на кризу, служба зайнятості продовжує виконувати свою основну функцію – працевлаштовувати людей.

Загалом у січні 2009 року послугами служб зайнятості скористалися близько мільйона громадян. У тому числі 39,3 тисячі осіб було працевлаштовані, 40,3 тисячі безробітних проходили перенавчання, 10,1 тисячі брали участь у громадських роботах [2].

Найбільш загрозлива ситуація із скороченням очікується на промислових підприємствах, насамперед на будівельних, металургійних та хімічних, зокрема через падіння світового попиту на їх продукцію.

Робочі місця є в наявності майже у всіх галузях. Активний пошук працівників ведуть державні та комунальні підприємства, які пропонують вакансії слюсарів, електромонтерів,

малярів, монтажників, електрогазозварювальників. Користуються попитом професії сфери обслуговування – продавці та офіціанти. Запитаними залишаються й водії та охоронники.

Щодо вакансій службовців, то останнім часом з'являється попит на менеджерів із реклами, менеджерів із продажу, користуються попитом ІТ-фахівці та працівники страхових компаній. Почали повертатися на свої робочі місця працівники банківської сфери – “антикризовики”, фахівці з роботи з клієнтами та агенти з продажу банківських послуг. Як і раніше, існує великий попит на фахівців вищої ланки, топ-менеджерів. А фахівцями початкового рівня майже перестали цікавитися.

У той же час на бухгалтерів попит за останні тижні знизився майже втричі, а на економістів і касирів (у банку, на підприємстві) – вдвічі.

На нашу думку, грамотний, думаючий, кваліфікований фахівець завжди знайде застосування своїм силам і здібностям, навіть якщо йому доведеться змінити сферу діяльності. Адже криза не означає повний параліч усієї життєдіяльності суспільства – працюють школи та лікарні, магазини та пошта, ЖКГ, громадський транспорт і т. ін. Тому професії в галузях, що забезпечують функціонування житлових об'єктів, життєдіяльність суспільства загалом і окремо взяту людину, зокрема, завжди будуть запитаними.

На сьогодні немає сенсу говорити про масове безробіття. Динаміка попиту на робочу силу і динаміка пропозиції працівниками своїх послуг знаходяться в межах тенденцій останніх двох років.

Більш за все втрачали роботу спеціалісти наступних професій:

1. *Банківські працівники.*
2. *Будівельники.*
3. *Наймані працівники.*
4. *Агентства нерухомості.*

Щоб подолати безробіття, експерти радять запроваджувати один і той самий райдужний сценарій: розпочинати будівництво доріг, необхідних для Євро-2012, залучати до нього безробітних за схемою громадських робіт, і тим самим – потроху виводити з застою і промисловість, розвиваючи внутрішнє споживання її продукції.

Але така схема не вирішує багатьох нагальних питань: працевлаштування жінок, високооплачуваних працівників, а також соціального забезпечення тих, кого відправлено до неоплачуваних відпусток.

У світі є широкий досвід створення таких собі пересувних міні-містечок. Коли будують автобан,

то в невеликих фургончиках значна частина людей рухається уздовж будівництва. За такою схемою мандрують уздовж дороги не лише самі будівельники, але і їх сім'ї.

Так облаштовуються Фінляндія, Канада – північні території, і частина людей одразу залишається, адже навколо дороги будуються ресторани, місця відпочинку, ремонтні майстерні, логістичні пункти – це вже більш дорогі і кваліфіковані робочі місця.

Більше того, в разі масового переселення перенасиченої робочої сили сходу могло би частково вирішитись питання моногалузевих міст, життя яких залежить від міжнародного попиту на неякісні товари.

Переселення – це теж проблема, тому що люди не мають сьогодні географічної мобільності. У нас не створено за роки незалежності нормального ринку житла, і люди прив'язані до місця проживання, і навіть коли вони втрачають роботу.

На нашу думку, громадські дорожні роботи можливі тільки у вигляді нової хвилі заробітчанства. Тільки замість Києва, Москви або Європи, звідки наші земляки зараз масово повертаються, їх залучатимуть у значно більших кількостях пересувні дорожні містечка.

Між тим заробітчанство, як відомо, не сприяє міцності родини: чимало “гастарбайтерів” заводять собі другу сім'ю. І замість взаємопроникнення Сходу і Заходу Україна ризикує отримати “шлюбну” кризу. Менше з тим: безробіття це не стосується.

Працювати можна не лише в ім'я футбольних чемпіонатів. Скажімо, село також потребує соціальної інфраструктури. Антикризова програма президента Франції Ніколя Саркозі передбачає будівництво лікарень та державного житла.

Водночас, найближчого часу ніякі подібні проекти неможливі. І можна вести мову тільки про “подачки” звільненим громадянам у вигляді соцдопомоги.

Експерти одноголосно заявляють, що влаштувати за спеціальністю нинішню кількість безробітних фінансистів, журналістів та маркетологів майже неможливо. А тим більше – забезпечити їм попередній рівень зарплатні.

У разі відсутності підходящої роботи клієнту може бути запропоновано пройти професійне перенавчання або підвищення кваліфікації, якщо потрібно – то і послуги з профорієнтації, професіографічне тестування.

Якщо таким співробітникам пощастило, і вони мали “білу” зарплатню, то на них чекає непогана соцдопомога. Її розмір не може перевищувати середню зарплату в даному регіоні. У жовтні у Києві середня зарплата становила 3 212 гривень.

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Для порівняння, мінімальний розмір допомоги по безробіттю з 1 жовтня 2008 становить для незастрахованих осіб – 360 гривень, а для застрахованих – 500 гривень.

Нагадаємо також, що з 13 січня 2009 р. набрав чинності Закон України від 25.12.2008 р. №799-VI “Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення” [1].

Закон спрямований на збереження кадрового потенціалу підприємств, недопущення зростання рівня безробіття та забезпечення соціальних гарантій громадян.

Цим Законом передбачається внесення змін до законів України “Про зайнятість населення”, “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”, “Про розмір внесків на деякі види загальнообов’язкового державного соціального страхування”, “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, “Про державну податкову службу в Україні” та “Про особисте селянське господарство”.

Новий Закон, зокрема, передбачає:

- запровадження заходів з профілактики настання страхових випадків:

- фінансування витрат роботодавця на професійну перепідготовку або підвищення кваліфікації працівників, стосовно яких є загроза вивільнення у зв’язку з реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, тимчасовим припиненням виробництва, за умови не переривання трудових відносин з цими працівниками;

- фінансування витрат роботодавця на оплату праці працівників, яких з метою запобігання припиненню трудових відносин тимчасово переведено за їхньою згодою на іншу роботу (до 6 місяців протягом року) за умови збереження за ними основного місця роботи.

- виплату допомоги по частковому безробіттю.

- збалансування бюджету Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Законом передбачається як перерозподіл страхових внесків між фондами загальнообов’язкового державного соціального страхування, так і додаткове збільшення розміру внесків. Так, розмір внесків, що сплачують роботодавці до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, зменшується на 0,1% з відповідним збільшенням на 0,2% внесків до

Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Додатково збільшується розмір страхових внесків, що сплачуються до Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, для роботодавців – на 0,1% та для найманих осіб – на 0,1%.

Таким чином, розмір внесків до Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття збільшується на 0,4%.

- Розширено критерії підходящої роботи.

Так, визначено критерії підходящої роботи для осіб, які до настання безробіття понад 6 місяців були зайняті в особистому селянському господарстві; для інвалідів; для осіб, які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності); для осіб, які перебувають на обліку як безробітні понад 12 місяців.

- Розширено коло осіб, які підлягають страхуванню на випадок безробіття.

Страхуванню на випадок безробіття підлягатимуть:

- особи, які виконують роботи (надають послуги) згідно з цивільно-правовими договорами;

- особи, які проходять альтернативну службу;

- особи, які працюють неповний робочий день або неповний робочий тиждень, та на інших підставах, передбачених законодавством про працю;

- військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової служби);

- працюючі особи, які отримують або мають право на призначення пенсії за віком, у тому числі на пільгових умовах, пенсії за вислугу років, а також особи, які досягли встановленого законом пенсійного віку;

- іноземці та особи без громадянства, які тимчасово працюють за наймом в Україні, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

- Допомога по безробіттю для окремих категорій громадян.

Допомога по безробіттю особам, які звільнилися з останнього місця роботи за угодою сторін, призначається відповідно до частин першої та другої статті ст. 23, і її виплата починається з 91-го календарного дня.

- Організація загальнодержавних оплачуваних робіт.

Закон України “Про зайнятість населення” доповнено ст. 23 щодо організації

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

загальнодержавних оплачуваних робіт, які мають суспільно корисну спрямованість, відповідають потребам держави, виходячи з її соціально-економічних пріоритетів, на об'єктах, визначених Кабінетом Міністрів України, у сфері будівництва та реконструкції (модернізації) спортивної, транспортної, медичної, туристичної та телекомунікаційної інфраструктури, в тому числі об'єктах, пов'язаних з підготовкою та проведенням фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

З метою підвищення у безробітних мотивації до праці у Законі передбачено призначення допомоги по безробіттю за умови готовності особи до участі в загальнодержавних оплачуваних громадських роботах, якщо така робота є для неї підходящою.

- Щодо членів особистого селянського господарства.

Законом передбачається віднесення до зайнятого населення членів особистого селянського господарства.

- Запровадження перевірки достовірності даних безробітних.

Обмін інформацією з Державною податковою адміністрацією та Пенсійним фондом України з метою перевірки достовірності даних безробітних, які подаються до державної служби зайнятості для призначення матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг.

Висновки. Експерти прогнозують, що роботу можуть втратити мінімум до 0,5 млн. працівників. На виплату їм допомоги з безробіття додатково потрібно 1,1 млрд. грн. на рік. Наприклад, металурги на скороченні штатів зможуть заощадити до 500 млн. грн., але держава витратить майже цю суму додатково на виплату допомоги з безробіття.

У Фонді соціального страхування для потенційно звільнених є лише 250 млн. грн. Влада запевняє, що цих коштів має вистачити, розраховуючи, що рівень безробіття зросте лише на відсотковий пункт.

Але така оцінка дуже сумнівна. Адже лави безробітних можуть поповнити трудові мігранти, які повертаються через загострення безробіття за кордоном. Найбільший потік заробітчани повернеться на Західну Україну, де рівень безробіття і без того високий.

Потрібний комплексний підхід до вирішення проблеми безробіття, зокрема державне замовлення на розвиток соціальної інфраструктури: будівництво доріг, особливо навколо великих і середніх міст, будівництво мостів та об'єктів для Євро-2012 тощо. Такі програми традиційно дуже ефективні і використовувались у США під час Великої депресії та в Європі під час криз, а зараз їх планують застосувати в Китаї та Кореї.

1. Закон України від 25.12.2008 р. №799-VI "Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення".

2. Держкомстат України <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Державна служба зайнятості <http://www.dcz.gov.ua>

4. Маконелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. М., 2000. – 785 с.

5. Мочерний та ін. Політична економія: навчальний посібник. – Херсон: Дніпро, 2002. – 794 с.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2009

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b
?
Джерела мудрості

"Ńó÷āñíèé īāāāāīā āð³ēř° ā ñīā³ òèīīā³ ĵēīñð³ ð³āīīāī īāðīāó – ñīīñ³ā īēñēāīīŷ, ñā³òīāēŷā, òāðāēòāð".

īīāēŷī Āēòīāāñūēēē
īðīōāñīð Āðīāīāēōūēīāī āāðæāāīīāī īāāāāīā³÷īīāī óí³āāðñēðāòó
³īāī³ ²āāīā Ōðāīēā

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b

a b c d a b c d a b c d a b c d a
v
a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b

**Полтавський державний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка**

**СВІТЛИНА УЧАСНИКІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ:
ІННОВАЦІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ**

a b c d a b c d a b c d a b c d a
v
a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ “МОЛОДЬ І РИНОК”

1.Приймаються одноосібні статті (співавтори). Текст обсягом 6 – 10 друкованих сторінок із двома-трьома ілюстраціями (рисунками, фотографіями). У статтях повинно бути чітко і стисло, без зайвих математичних формул, викладено те нове та оригінальне, що досягнуто авторами в їх практичній діяльності. Потрібно уникати повторів, зайвих подробиць та загальновідомих положень, на які можна посилатися, вказуючи відповідний номер у списку літератури, що додається.

2.Рукопис статті надсилається у одному примірнику (обов'язково перший), надрукованих через півтора інтервали на одній сторінці стандартного паперу, з пронумерованими сторінками.

ДО РУКОПISУ ДОДАЮТЬСЯ:

- УДК;
- ключові слова;
- анотація статті на окремій сторінці у одному примірнику українською мовою (у випадку подання статті російською, польською чи іншими мовами, додається анотація на мові оригіналу статті та українською мовою);
- рисунки, фотографії з підписаними підписами;
- список літератури, оформлений у відповідності з діючим ДСТ-ом (за абеткою; у тексті в дужках позначається позиція та сторінка [3, 47]);
- відомості про автора (авторська картка: прізвище, ім'я та по-батькові, посада, місце праці, вчений ступінь, наукове звання, адреса (службова, домашня), телефони).

3. До статей додається рекомендація кафедри (відділу) установи, де автор працює, і рецензія доктора чи кандидата наук; для статей докторів та кандидатів наук рецензій не потрібно.

4. Таблиці повинні мати назви та порядковий номер. Одночасне використання таблиць та графіків для пояснення одних і тих же положень не рекомендується.

5. Статті підписуються всіма авторами із зазначенням домашньої адреси, номерів домашнього та службового телефонів автора, який буде листуватися з редакцією з приводу цієї статті.

Редколегія відхиляє статті з порушенням цих вимог:

Відповідно до вимог ВАК України (Постанова №7-06. 1 від 15 січня 2003 р.) необхідно дотримуватися таких елементів написання статей: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями, аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формування цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Сфера розповсюдження та категорія читачів:

- загальнодержавна, зарубіжна;
- викладачі університетів, ВНЗ всіх рівнів акредитації, студенти, аспіранти, науковці, спеціалісти, які підвищують свої професійні компетенції в галузі освіти та педагогічних наук.

Програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість:

Ознайомлення із питаннями наукових досліджень педагогіки, ринкової економіки, інфраструктури ринку, історії, філософії, психології, формування професійних компетенцій у студентів ВНЗ, організації навчального процесу, використання інформаційних технологій у навчанні, виховання учнівської молоді та студентства у високих християнських цінностях і моральних та культурних засадах, української та романо-германської філології, тощо.

Головний редактор Мирон Вачевський
Комп'ютерний набір та верстка Іван Василюк
Технічний редактор Михайло Примаченко
Художнє оформлення Христина Стасик